

Onderwerp: instemming met motie Marieke Wijen-Nass
inzake Verdrag van Aarhus

Den Haag, 20-07-2025

Geachte heer Bontenbal,

Het CDA heeft onlangs voor de [motie](#) van BBB-Kamerlid Marieke Wijen-Nass gestemd. Hierin wordt de regering verzocht om de 'toegevoegde waarde te evalueren' en 'de mogelijkheid te verkennen het verdrag van Aarhus op te zeggen'. U schaarde zich hiermee achter de BBB, PVV, VVD, FVD, SGP en JA21. De stem van het CDA heeft ons zeer verbaasd. Ik geef u hieronder een aantal argumenten waarom het verdrag niet moet worden opgezegd.

Band met de burger

Het herstellen van het vertrouwen van de kiezer is een belangrijke uitdaging van de politiek. Precies om die reden is het Verdrag van Aarhus ontwikkeld en aangenomen. Dit verdrag legt de grondbeginselen vast van de betrokkenheid van de burger. Het verdrag is voortgekomen uit een brede internationale ambitie om het vertrouwen in de overheid te versterken middels het bevorderen van participatie en transparantie. De burger dient geïnformeerd te worden om mee te kunnen praten, mee te kunnen beslissen en toegang te kunnen krijgen tot de rechter. Dat alles is van groot belang in een democratie waarin ook belangen van minderheden beschermd moeten worden. Beter geïnformeerde burgers zullen effectiever kunnen procederen. Dat vooral als "lastig" zien klinkt als een stem uit het verleden. Het Verdrag van Aarhus beschermt de democratische rechtsstaat, die bescherming moet je niet willen aantasten.

Slecht signaal naar andere lidstaten

Het Verdrag van Aarhus legt specifiek voor het milieu een aantal uitgangspunten van de democratische rechtsstaat vast. Dit zijn procedurele waarborgen die iedereen heeft om voor zijn belangen op te komen, ongeacht of men voor of tegen een streng milieubeleid is. Die principiële uitgangspunten moeten niet te grabbel worden gegooid. Nederland geeft met eventuele opzegging of zelfs maar met het onderzoek naar de mogelijkheid daarvan, het signaal af naar de andere lidstaten van de EU dat er aan de uitgangspunten van de democratische rechtsstaat gemorreld kan worden. Het is zaak daar vanuit Nederland geen voedsel aan te geven. Het ter discussie stellen van het verdrag van Aarhus is ook daarom een volstrekt verkeerd signaal.

Milieuorganisaties krijgen regelmatig gelijk van de rechter

Het verdrag is gebaseerd op de overtuiging dat meer betrokkenheid van burgers bij milieubesluitvorming noodzakelijk is. Daarmee is het aannemen van het verdrag een belangrijke stap geweest in de evolutie van de rechtsstaat. De overheid schiet regelmatig te kort in capaciteit en daadkracht om wettelijke normen te handhaven. Milieuorganisaties en burgerinitiatieven die dit aankaarten bij de rechter worden regelmatig in het gelijk gesteld. Hieruit blijkt dat ze niet lukraak rechtszaken voeren. Zij komen pas in het geweer als er echt iets mis is. Lokale groepen en omwonenden krijgen minder vaak gelijk. Toch is het van belang dat ook zij het recht houden om voor hun belangen op te komen, of ze het beleid nu niet streng genoeg vinden of te streng. Ook in een verloren rechtszaak kan de burger zich gehoord weten en de aansluiting met de Staat behouden.

EVRM voorziet niet of nauwelijks in het recht op informatievoorziening

In de motie wordt gesteld dat 'Nederland reeds beschikt over robuuste waarborgen voor rechtsbescherming in milieuzaken via het EVRM en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie'. Toegang tot informatie is een eerste voorwaarde voor vertrouwen in de overheid. Omwonenden willen weten hoeveel milieuverontreiniging een bedrijf veroorzaakt en ze hebben daar recht op. We kunnen ook niet meer zonder: het recente verleden leert, dat bepaalde milieuproblemen juist door burgers en non-gouvernementele organisaties worden benoemd en de veroorzakers aangewezen. Er zijn tal van zaken, zoals de emissies van Tata Steel, Q-koorts door geitenhouderij, geluidsoverlast door Schiphol, PFAS emissies door o.a. Chemours

en geluidsoverlast door windturbines, waarin het zonneklaar is dat je burgers die informatie niet moet willen onthouden. Het EVRM en het Handvest voorzien niet of nauwelijks in het recht op informatievoorziening, evenmin in het recht op inspraak. Bij te nemen overheidsbesluiten gaat het erom dat de betrokken burger of milieuorganisatie toegang kan krijgen tot informatie voordat het besluit wordt genomen. Overigens is het verdrag van Aarhus ook van belang voor mensen die vinden dat milieuregels te streng zijn.

Unierecht

Zowel Nederland als de Europese Unie is partij bij het Verdrag van Aarhus. In het unierecht is het Verdrag van Aarhus nog eens verankerd in Verordening (EU) 2021/1767 van het Europese Parlement en de Raad van 6 oktober 2021. Doordat de EU partij is bij het verdrag is het bindend voor de EU-lidstaten en maken de bepalingen van het Verdrag integraal deel uit van het Unierecht. Volgens artikel 126, lid 2, van het Europees Verdrag (VWEU) zijn verdragen waar de EU partij bij is niet alleen verbindend voor de EU zelf maar ook voor de lidstaten. Zou Nederland besluiten het Verdrag van Aarhus op te zeggen, dan blijft het gebonden aan de verplichtingen die eruit volgen. Gedeeltelijke opzegging van het Verdrag van Aarhus is overigens niet mogelijk volgens het internationale verdragenrecht en het Verdrag van Aarhus voorziet daar zelf ook niet in.

Veehouderij

Het verdrag van Aarhus dateert van 25 juni 1998, het trad in werking in 2001, het is geratificeerd door Nederland op 29 december 2004 en door de Europese Unie per november 2009. Het verdrag functioneert dus al twintig jaar en de vraag is waaruit in 2025 zou blijken, dat het onaanvaardbare effecten zou hebben op de bedrijvigheid en bestuurbaarheid van Nederland. Een verzoek om informatie houdt een project niet op, dat doet pas een bezwaar of beroep, waarin eventueel via de Wet open overheid of het Verdrag van Aarhus verkregen informatie een rol speelt. We hebben de indruk dat de rechterlijke uitspraak over de openbaarmaking van dierenaantallen van veehouderijbedrijven, waarin naar het Verdrag van Aarhus is verwezen, de aanleiding voor de motie is. In dat dossier is het de minister die vertraagt. De rechtbank Overijssel [stelde](#) met zoveel woorden vast, dat de minister met de intrekking van een eerder openbaarmakingsbesluit haar bevoegdheid misbruikte (ECLI:NL:RVS:2025:4640).

Regeerprogramma

Wat opvalt is dat de motie Wijen-Nass in het verlengde ligt van het Regeerprogramma waarin wordt aangekondigd dat de regering wil gaan onderzoeken ‘of en hoe nadere vereisten gesteld moeten worden aan de representativiteit van belangenorganisaties met een ideëel doel die een procedure kunnen voeren op basis van artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek’. Dit voornemen vloeit voort uit de motie die het Tweede Kamerlid Chris Stoffer (SGP) indiende tijdens het kabinet Rutte IV. Dit voorjaar werden over dit voornemen vragen gesteld door het PVV Kamerlid Smitskam, die vindt dat het aangekondigde onderzoek te traag verloopt. Struycken [zegde toe](#) dat het onderzoeksresultaat voor september 2025 aan de Kamer voor te leggen, maar hij gaf ook aan dat er tot nu toe geen signalen zijn gekomen dat er sprake is van mogelijk misbruik van juridische procedures. Dit wordt ook bevestigd door de conclusies van het [advies](#) “Met Recht Balanceren” dat de Raad voor de Leefomgeving over dit onderwerp heeft geschreven. Mogelijk vonden de partijen die deze motie steunen dit antwoord van Struycken niet bevredigend en nemen ze nu de vlucht naar voren: opzegging van het verdrag van Aarhus.

Als bijlage stuur ik u een brief, gericht aan staatssecretaris Struycken, waarin we een oproep op hem doen om belangenorganisaties met een ideëel doel, die via de wet de natuur willen beschermen, ongemoeid hun werk te laten doen. Het zijn organisaties die regering en overheden helpen bij het uitvoeren van beleid en regelgeving en in uiterste gevallen een rechtbank vragen om te beoordelen of een genomen besluit wel voldoet aan de wet. Ofwel, het zijn hoeders van de rechtsstaat.

Graag zie ik uw reactie tegemoet,

Met vriendelijke groet,

Frans Vollenbroek,

Voorzitter stichting [Advocaat van de Aarde](#)

Bijlage bij brief aan Henri Bontenbal: brief aan staatssecretaris Struyken 07-10-2024

Aan de Staatssecretaris Rechtsbescherming
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Onderwerp: vereisten die gesteld moeten worden aan de
representativiteit van belangenorganisaties met een ideëel doel

Den Haag, 07-10-2024

Geachte prof. Mr. T.H.D. Struycken

U bent Staatssecretaris Rechtsbescherming. Wij zijn de Stichting [Advocaat van de Aarde](#) (AvdA), een organisatie die in 2023 werd opgericht om burgerinitiatieven te ondersteunen bij hun gang naar de rechter als zij daarmee de natuur willen beschermen. Inmiddels heeft AvdA een uitgebreid netwerk van deskundigen opgebouwd. Samen met hen hebben wij een [kennisbank](#) ontwikkeld die burgers en maatschappelijke organisaties helpt om daar waar nodig via een juridische procedure het recht af te dwingen.

Wij richten ons tot u omdat in het Regeerprogramma wordt aangekondigd dat de regering wil gaan onderzoeken 'of en hoe nadere vereisten gesteld moeten worden aan de representativiteit van belangenorganisaties met een ideëel doel die een procedure kunnen voeren op basis van artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek'. Dit voornemen vloeit voort uit de motie die het Tweede Kamerlid Chris Stoffer (SGP) indiende tijdens het kabinet Rutte IV.

Deze motie werd aangenomen, maar werd van vele kanten fel [bekritiseerd](#) en gezien als een regelrechte poging de rechtsstaat te ondermijnen: belangenorganisaties (zeker die met een ideëel doel) hoeven immers niet representatief te zijn om naleving van regels te kunnen eisen. Naleving van regels, van het recht, is immers iets wat per definitie in ons aller belang is. Een rechtszaak is ook alleen kansrijk als de overheid faalt.

De gang naar de rechter is vaak de laatste strohalm voor burgers en organisaties die zien dat overheden falen bij het uitvoeren en handhaven van wet- en regelgeving. Die stap is niet eenvoudig. Het vraagt tijd, kennis en de nodige financiële middelen. Daarmee is er al een flinke drempel bij het toegang tot het recht. Dat burgers en milieuorganisaties meer dan regelmatig in het gelijk worden gesteld laat zien dat er nog teveel besluiten worden genomen die in strijd zijn met wet- en regelgeving. Denk bijvoorbeeld aan de vele uitspraken over stikstof waarbij besluiten van overheden zijn vernietigd.

Raad voor de Leefomgeving

In haar rapport [Met Recht Balanceren](#) wijst de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) nadrukkelijk naar politiek en openbaar bestuur als veroorzakers van al die rechtszaken en de maatschappelijke onrust hierover. De Rli concludeert in haar advies nadrukkelijk dat de toegang die burgers en belangenorganisaties in Nederland hebben tot het recht niet problematisch is. 'Integendeel, de vrijheid van Nederlandse ingezetenen om bezwaren tegen de overheid aan de rechter voor te leggen vormt een wezenlijk onderdeel van de rechtsbescherming die de Nederlandse staat zijn burgers garandeert.'

Aarhus

Internationaal heeft Nederland zich gecommitteerd aan het Verdrag van Aarhus dat regelt dat het individuen en verenigingen recht hebben op toegang tot milieu-informatie en inspraak bij besluitvorming over milieu-aangelegenheden én dat ze naar de rechter kunnen als overheidsinstanties wet- en regelgeving niet naleven.

Regering moet zich aan de wet houden

‘Wanneer de politiek-bestuurlijke elite weigert aan te geven waar de samenleving heen gaat, dan stappen burgers naar de rechter om een richting af te dwingen’, aldus Kim Putters, de voorzitter van de SER in een interview met de Volkskrant van 12 januari 2023. De overheid zou er daarom beter aan doen om de samenleving op sleeptouw te nemen richting duurzaamheid zoals we schreven in [TROUW](#): ‘We hebben een regering nodig die een koers durft uit te zetten, keuzes durft te maken. En uiteraard een overheid die zich aan de wet houdt’.

Oproep

Onze oproep is om belangenorganisaties met een ideëel doel die via de wet de natuur willen beschermen ongemoeid hun werk te laten doen. Het zijn geen activistische organisaties zoals ze dikwijls worden afgeschilderd in de pers, het zijn organisaties die regering en overheden dwingt om zich aan de wet te houden. Ofwel, het zijn hoeders van de rechtsstaat.

Met vriendelijke groet,

Frans Vollenbroek,

Voorzitter stichting [Advocaat van de Aarde](#)

Actief voor [Grootouders voor het Klimaat](#)